Sumonyi Zoltán

Bánovics Mária évtizedről évtizedre

Kisregény, második, könnyített kiadás

1. rész

– Nem, nem volt az én életem olyan nehéz és fájdalmas – mondta lassan, elgondolkodva az idős asszony –, egyáltalán nem volt nehezebb és fájdalmasabb, mint nagyon sok asszonytársamé, sőt, ha meggondolom, a legtöbbnél még szerencsésebb is voltam. A Magyar Királyságban pedig, ahogy mondtad, már úgy értve, hogy ameddig volt király, mert én talán csak valami húszéves lehettem, amikor aztán már nem volt király, igen, pontosan az első világháború végéig, de hát addig nekem még nagyon jó életem volt. Na, ugye, hát leszámítva az utolsó három évet, mert tizenötben már elesett az én első uram a háborúban.

Hát úgy higgyétek el, hogy én tizenhét éves koromra már özvegyen maradtam, egy egyéves kisleánnyal, merthogy éppen tizenöt és fél esztendős múltam, amikor férjhez mentem az én első uramhoz, Forgách Lajoshoz. Hát az olyan derék, szép ember volt, hogy olyan nem volt még egy a faluban, de még a környékén sem, még Pécsett sem, ahová mindjárt elköltöztünk. Na de hát elég az hozzá, hogy ebbe a Forgách Lajosba minden lány szerelmes volt, még a fiatalabb menyecskék is, legjobban pedig az a Mónos Annus, akivel aztán mégis rokonságba kerültem, igaz, hogy meg kell mondanom, egyikünk se kívánta a rokonságot. Éppen azért, mert aztán nagyon sokáig haragudott rám ez az Annus, pedig én nem haragudtam, csak ő, amiatt, hogy Forgách Lajos engem vett feleségül, pedig ő szebb is volt, meg derekabb is, nem mondom, hogy nem illettek volna össze, csakhogy az Annus nagyon kimutatta a szerelmét, és talán éppen ez nem tetszett az én első uramnak. Én meg, ugye, fiatalabb is voltam, meg nem is

nagyon érdekelt még engem az ilyesmi, na, elég az hozzá, hogy Forgách Lajos egyszer csak elkezdett nekem udvarolni, aztán hamar meg is kérte a kezemet. Mert ő már akkor elmúlt huszonöt éves, letöltötte a rendes katonaidejét, utána meg, hiába hogy volt neki jó mestersége is, mert kőműves volt, bennmaradt továbbszolgálónak Pécsett, fizetése volt, egyenruhája, elég az hozzá, hogy házasulandó sorban volt már, és ha nem akar agglegény maradni, így mondta, ugye, hát gyorsan meg kell házasodnia. Hát hazudnék, ha azt mondanám, hogy nem tetszett nekem is, a hullámos barna hajával, fekete szemöldökével, visszakunkorodó bajuszával. Az esküvőnkön kimenőben volt, így nevezték az ünneplő egyenruhát, fehér kesztyűvel, karddal. Mert amúgy géppuskás századnál szolgált. És hát mondom, szép, derék ember volt, én még a válláig sem értem.

Na, elég az hozzá, hogy mi az első urammal ***1913. szeptember 8-án***, a névnapomon esküdtünk meg a kisasszonyfai templomban, Kisboldogasszonykor, mert nem tudom, hogy mondtam-e már, Máriának hívnak, Bánovics Máriának. Veres tisztelendő úr esketett, Veres Miska, mert mindenki csak így hívta a faluban, de csak a háta mögött, mert nagyon indulatos ember volt, féltek is tőle, egyszer, azt mesélték a szüleim, hogy haragjában, mert rossz volt a leves, a házvezetőnőjét a hajánál fogva lógatta bele a kútba, szóval, ő adott össze bennünket a carrarai márványoltár előtt. Ez a Veres Miska, igaz, hogy goromba ember volt, de az is igaz, hogy a templomának mindent megszerzett, még azokat a carrarai márványszobrokat is, amelyeket pedig a pécsi püspök rendelt Rómából. Csakhogy már régóta ott álltak a székesegyház árkádjai alatt, és egyszer csak a Veres Miska odament szekerekkel, fölpakolta őket és elhozta Kisasszonyfára, hogy ha nektek nem kell, hát jó lesz minálunk. Aztán a püspök már nem merte visszavitetni. Így lett abban a kis falusi templomban carrarai márványoltár, meg hatalmas márványszentek, még a mellékoltárokon is.

Na, hát nagy csuda volt a faluban, hogy Forgách Lajos éppen engem vett feleségül, egy pusztai lányt, falusi pógár létére. Mert a falusiakat, akik a főutcán laktak, pógároknak hívták, minket meg, akik a mellékutcában laktunk, kispusztaiaknak. Nem tudnám, miért, mert a mi házunk se volt messzebb a templomtól, mint mondjuk a Forgáchéké, de még közelebb is laktunk a templomhoz, az iskola meg éppen átellenben volt a mi házunkkal, előtte rendes betonjárda, csakhogy az én szüleim gyüttmentek voltak, pedig már az édesapám is abban a nagy téglaházban született. Meg mind a három öccse is, akik aztán mind bementek Pécsre, iparosok lettek, kovácsok, gépészek, csak az én szüleim maradtak ott az öregekkel, meg a rengeteg jószággal. Mert hát nagyon sok állattal

bajoltak, annyi szent, először is ott voltak az állatok a ház körül, tyúkok, libák, kacsák, az ólban disznók, az istállóban két szép ló meg három tehén, na de hát az semmi, mert az én Bánovics nagyapámnak ötszáz birkája is volt, azok meg kint voltak a pusztai karámban. Azt a nyájat még legénykorában ő hajtotta föl lassan-lassan egészen Csáktornyától, odavalósiak voltak, olyan fél-horvát család, de már ő is csak magyarul tudott, aztán Kisasszonyfa határában megállt a nyájjal, hogy ő itt most már megállapodik. Ott aztán Okorágról feleségül vette Papp Annát, megvett egy nagy uradalmi téglaépületet, abból, az utca felé, csinált egy nagyszobát, két nagy ablakkal, mögötte volt a konyha a kemencével, jobbra meg az öregek szobája. A kisebb szoba után következett az istálló, az istálló után a pajta, de az akkora volt, hogy belefért az ötszáz birkának való száraztakarmány.

Na, hát ezért voltunk mi gyüttmentek, mert egyik nagyszülém sem volt kisasszonyfai, amiért aztán mindig is lenéztek bennünket a falusi pógárok, meg az az igazság, hogy irigyelték is a sok jószágot, mert azokból mindig volt elég hús, tej, sajt, pénz, minden, azok meg szegények, csak rátartiskodtak és szegényeskedtek a hat-nyolc hold földjükkel. Akinek tíz-tizenkét holdja volt, hát az már nagyon fönnhordta az orrát, pedig hát az is mi volt, semmi se! Én aztán nem is bántam, hogy mindjárt beköltöztünk az urammal Pécsre, ott a laktanya mellett kivettünk egy kis városi lakást, vízcsap volt a konyhában, falikútnak hívták, olyan lukacsos öntöttvas kávával, az udvaron meg angol vécé, úgyhogy én hamar beleszoktam a városi életbe, meg aztán Pécset is nagyon megszerettem. Az uramnak jó fizetése volt, elvégzett egy tiszthelyettesi tanfolyamot is, úgyhogy már őrmester lett, szépen éltünk, na, tudtunk is félretenni, hogy majd nagyobb lakásba költözünk, vagy veszünk egy házat Kertvárosban, mert közben már állapotos lettem, és a rákövetkező év májusának legvégén, éppen pünkösd vasárnapján, megszületett a kislányunk, akit aztán a pünkösdről Piroskának kereszteltettünk. Na de hát azt nem tudjátok elképzelni, hogy az én uram milyen bolondja volt ennek a kisleánynak, úgy szeretgette, hogy még délben is hazaszaladt hozzá, csak hogy láthassa. Piri baba, csak így hívta, Piri baba! Igen ám, de akkor meg már nemsokára kitört az első világháború.

Ja, igen, a Mónos Annus! Még korábban, amikor mi megesküdtünk az urammal, akkor már sehogyan se bírta ki, hogy ne menjen gyorsan férjhez, már csak dafke is! Én nem ítélem el, anya nélkül nőtt fel, nagyon hiányzott neki a szeretet, a rendes család. Csak egy idősebb bátyja volt, a Berti, na, az is elesett aztán az olasz fronton, meg volt az apja, de hát szegény, azok egész nap dolgoztak, nem voltak otthon. Hát emlékszem,

még iskolások voltunk, már úgy, hogy ő negyedik osztályos, én meg elsős, amikor a tanító úr, Sánta Gyula, azt a feladatot adta a negyedosztályosoknak, hogy amíg a kisebbek írnak, ők mondjanak ásványokat. Már úgy, hogy szén, vasérc, meg ilyesmi. Akkor mindjárt jelentkezett az Annus az utolsó padból, mert ő volt a legmagasabb lány az egész iskolában, hogy ő tud egy ásványt. Na, halljuk! Édesszülém! – mondta. – Édes szüléd? – képedt el a tanító úr. – Igen, mert őt már régen elásták. – Hát nagyon nevették a többiek, hogy milyen butaságot mondott, de én nem, én sajnáltam inkább, mert tényleg olyan anyátlannak látszott, olyan kis elvadult vadócnak, még a fiúk is tartottak tőle.

Két jó pajtása volt az én uramnak a faluból, egyidősek is voltak, mert mindegyik 1888-ban született, a Bernát Anti, meg a Paál János. Ez a Paál János nagyon rendes, csendes ember volt már fiatal korában is, mindig csak olvasott, de hát az apja is olyan volt, a Péter papa, az talán még százszor is elolvasta a Szentek életét, elejétől végig, aztán kezdte elölről, jól ismertem, mert az ő kertjük éppen a miénkkel volt határos. Még kerítés sem volt a két gyümölcsös között, csak tudtuk, hogy a mi telkünk a diófánál kezdődik. Hát a fiuk, a János is nagyon szeretett olvasni meg tanulni is, és mivelhogy nem sorozták be katonának, mert alacsony volt, elment Pécsre a vasúthoz, elvégzett valami tanfolyamokat, mert még németül és horvátul is vizsgát kellett tenni, ugye hát a Monarchiában akárhová helyezhették a vasutasokat, na, elég az hozzá, hogy őt a zágrábi állomásra helyezték. Már onnan jött haza ’13-ban a mi esküvőnkre is, ugyanúgy egyenruhában, mint az én uram, csak ugye, az nem khaki színű volt, hanem sötétkék.

Na, hát a Mónos Annus elhatározta, hogy ő akkor meg feleségül fog menni a Paál Janihoz. Pedig akkor már a Bernát Anti is kezdett neki udvarolni, mert hát szép lány volt, nem mondom, még illettek is volna egymáshoz, jobban is, mint a Janival, aki éppen csak akkora volt, mint az Annus. Na de hát a Bernát Anti csak cipész volt Kisasszonyfán, de jó cipész volt, jó üzletember, a háború után, már úgy, hogy amikor hazajött az orosz hadifogságból, Pécsett nyitott üzletet, csak hát ugye, se egyenruha, se Zágráb. Az Annusnak meg az kellett, meg akarta mutatni, hogy ő is ér annyit, mint a Bánovics Mari. Addig-addig, hogy karácsonyra tényleg meg is esküdtek, elmentek Zágrábba, onnan aztán csak valamikor a nyár végén ment haza először, rekkenő melegben, de mindjárt valami rókabundában! Nagyon furcsállták is a faluban, de ő csak lebutaparasztozta a rokonait, hogy nem tudják, mi a városi divat. Hát ilyen volt, na. De akkor már ő is erősen állapotos volt, úgyhogy ott született meg az első gyerekük Kisasszonyfán, egy kisfiú, éppen Szent-

mihálykor, na, őt meg Mihályra keresztelték. Ez is az Annus akarata volt, mert addig a Paál családban, de legalább kétszáz év óta, minden fiút csak Péternek és Jánosnak kereszteltek, úgyhogy most a Péter következett volna, a nagyapja neve után.

Hanem hát akkor már javában folyt a háború, az én uram is kint volt a szerb fronton, onnan írt aztán egyszer, de akkor már tél elején jártunk, hogy tífuszt kapott, bent fekszik a tuzlai kórházban, menjek oda, ha még látni akarom. De vigyem ám a Piri babát is, mert lehet, hogy nem láthatja többé. Te Jóságos Úristen, most mit csináljak?! Hát ugye, nekem el kell mennem, mert tényleg, hát lehet, hogy meghal, de hát hogy vigyek magammal még egy karonülő kislányt is? Még jó, hogy egy másik őrmesternének az ura is ott volt Tuzlában, az is tífusszal, hát hogy ő is elhozza a kisfiát. Na, így aztán elindultunk.

Hanem hát, hála Istennek, a tífuszból kigyógyult, erős szervezete volt, mert amúgy sokan meghaltak akkor, karácsonyra már haza is engedték, egy-két hétig lábadozott, aztán jelentkezett szolgálatra. A századparancsnoka nagyon szerette, nem is akarta már kiküldeni a frontra, csakhogy volt ott egy másik őrmester, Hucker nevezetű, az még nem is volt a fronton, aztán nagyon félt, hogy őt küldik ki. Az olyan sunyi ember volt, aztán elkezdte sutyorogni, hogy a Forgách Lajos csak kitalálta azt a tífuszt, hogy hazajöhessen. Na, az én uram meg, amilyen büszke ember volt, hát ahelyett, hogy jól szájon törölte volna azt a sunyi Huckert, jelentkezett, hogy ő már egészséges, és visszamegy. Hát ezzel a Huckerrel aztán még később is meggyűlt a bajunk, mert ugye, az ilyen életben marad, aztán még sokáig egymás mellett is laktunk, szóval, hát elég az hozzá, hogy az én uramat meg újra csak kivezényelték a frontra, de akkor már nem a szerbek ellen, hanem az oroszok ellen. Úgyhogy először még fölmentek Budapestre, aztán ott voltak még néhány hétig a Károly laktanyában. Ez ott volt, de most is megvan még az a laktanya, a Budaörsi úton. Onnan indultak, ott alakították meg a menetszázadot, és akkor én fölmentem oda, írta, hogy még nem viszik őket, hogy jöjjek föl.

Na, akkor én fölmentem, hát ugye, én akkor voltam először Pesten, Kelenföldön leszálltam, és akkor a villamoskalauztól kérdeztem meg, hogy hát merre kell menni a Károly laktanyához? Hát akkor ott csak egy olyan árok volt az állomás előtt, nem voltak még épületek, semmi, aztán eljött velem, látta, hogy vidéki vagyok ugye, egy bőrönddel, na de hát rendesen föl voltam öltözve, és eljött velem odáig az árokpartig, aztán azt mondja: Nézze kedvesem, látja ott azt a nagy épületet? Mutatott így a rétbe. Mondom, igen. Na, hát az a Károly laktanya. Nézze, egy gyalogút vezet a réten át. Na, hát én akkor el is mentem, és mire én odamentem,

az uramék meg kivonultak valami gyakorlatra, de az őrparancsnoknak meghagyta az uram, hogyha én jövök, engedjenek be.

Ott áll a katona, én mondom neki, hogy be szeretnék menni. Azt kérdi, hogy kihez. Mondom, Forgách Lajos őrmesterhez. Jaj, azt mondja, drágám, azok kivonultak, de az őrmester úr meghagyta, hogyha jön, vezessük fel a szobájába. Hát ez volt még márciusban. Akkor én nem vittem magammal Piroskát, mert ugye, nem tudtam, hogy hogy lesz, mit csinálok ott azzal a kisgyerekkel, hanem aztán a nagymama is feljött, a Forgách nagymama, mert táviratot adtam föl, hogy gyüjjön, mert még nem tudtuk, hogy mikor indulnak a frontra. Mondom Lajosnak, te Lajos, táviratozni kellene, hogy gyüjjön föl a nagymama is és hozza el a Piroskát, mondom, hadd lássa még azokat is, mert ki tudja, hogy mi lesz, ugye. Na, tényleg, másnap jött a nagymama, és hozta a Piroskát. Hát akkor látta az apja utoljára. Ott voltunk még egy napot, de ugye, egy kisgyerekkel a laktanyában, se fürészteni, semmi, hát nem lehet sokáig, másnap aztán mi hazamentünk, őket meg március 15-én vitték ki Galíciába, a nagy frontra. És hát 1915. június 7-én meg elesett. Értesítettek, hogy a Keleti-Kárpátokban, Dobronuc térségében elesett. Piroska akkor éppen egy hete múlott el egyéves, én meg januárban múltam tizenhét. Hát így.

De ő még, az uram, itthon meghagyta írásban, hogy hát ne kint fizessenek neki fizetést, mint hivatásos altisztnek, hanem itthon a családnak. Hát ugye akkor már egy nagyon szép lakásunk volt Pécsett, a Batthyány utcában, de akkor az nekem már nagy volt. Mármint az ára. Mert százötven forint volt egy évre, és akkor az már sok volt nekem, állás nélkül egy kisgyerekkel. Egy gazdáé volt ott az a két ház, egymás mellett, a Zsolnai gyárosé, nagy kerttel, udvarral, és akkor én elcseréltem a miénket a kisebbre, annak meg csak hetven forint volt a bére. De az csak egy szoba-konyha volt, nem volt hozzá spájz se, de hát ketten voltunk, nekünk megfelelt, csak a bútorokkal nemigen fértünk, úgy megpakoltam vele a szobát, hogy alig lehetett bemenni.

Amikor értesítettek, hogy az uram elesett, akkor kaptam én valami végkielégítést, valami háromszáz forintot, vagy koronát, nem is tudom már pontosan, meg Piroska után kaptam huszonöt forint havi nyugdíjat. Na, amikor én azt a háromszáz forintot megkaptam, mondta is a szomszéd őrmesterné, hogy most aztán ebből vehetsz ezt meg azt, hát mondom, tudod mit, Anna, itt van ez a kislány, veszek én egy varrógépet. Mondom, kit tudja, lehet, hogy varrni is szeret majd, hát mondom, akkor meglesz neki ez a gép, és akkor ezt az apja után kapta. Na, hát akkor vettem én egy nagy, süllyesztett gépet. Jött egy ilyen ügynök, azt mondja,

hogyha egyben kifizetem, akkor százhúsz lesz, ha pedig részletre, akkor százötven. Hát mondom, tudja mit, kifizetem én egybe. Akkor persze még én se tudtam varrni. De még előbb azt mondja ez az őrmesterné, Marcsa, hát itt van az én gépem, ha varrni akarsz, hát használhatod, olyan kis Singer volt. Ó, mondom, Anna, az a tied. Megveszem én ezt a gépet, nézd, ez egy nagy gép, ha ez a kislány nagyobb lesz, megtanul rajta varrni, ha máshoz nem is lesz kedve, ebből meg lehet élni, és hát mégis egy emlék az apja után. Akkor én el is mentem azon a télen varrni tanulni. Három hónapra. Ott Pécsett, az Irgalmas utcában, egy ilyen magán varrónőhöz.

Éppen nem volt nála tanulólány, mert aki volt, az már felszabadult, segéd lett. Hanem volt nála egy katonaszabó, Varga Lajos volt a neve, de majd megértitek, hogy miért mondtam katonaszabónak. Mohácson volt neki nagy női szalon üzlete, a mozgósításkor, ugye, őt is besorozták, de hogy ne vigyék ki a frontra, ez a tisztek feleségeit mind fölruházta. Kabátot, kosztümöt, blúzokat, mindent varrt nekik, csak hogy itthon maradhasson. Na de hát azokat valahol meg is kellett varrni, hát valaki őt is ide ajánlotta, ehhez az Ida nénihez. Ez zsidóasszony volt, de nagyon kedves, rendes asszony, neki is olyan kis Singer gépe volt. Jön egyszer megint ez a Varga, hoz egy csomó anyagot, azt mondja, Ida néni, hoztam, mert megint varrnom kell. Jól van, Lajoska, azt mondja, hát most nem az én gépemen varr, hanem van itt egy új nagy gép, a Mariskáé, mert ugye, az enyémen nekem is varrnom kell. Kérje meg ezt a kis fiatalasszonyt, hogy engedje meg, hogy maga varrjon rajta. Ugye, Mariska, megengedi? Mondom, igen. Na, mindjárt szétnyitottuk, annak olyan nagy kihajtható asztala volt, és középen alulról kellett kibillenteni a gépet. Ez a Lajoska kibontja, nézegeti, befűzi a cérnát, azt mondja, Ida néni, ide jöjjön, ez ám a gép, nem ám a magáé! Tudja mit, Ida néni, ha én magának volnék, én a maga gépét kidobnám ide az Irgalmas utcára. Nagyon nevettük.

Na, amikor szabott, odahívott, azt mondja, Mariska, gyüjjön ide, én tanítom meg magát varrni, nem az Ida néni. Ugye, neki megvoltak a minták, méretek, azokat terítette rá az anyagra, és akkor az után szabott. Nézze, azt mondja, ez a nyaka, ez a karja, ez az eleje, szóval, a varrásokat, mindent bejelölt. Meg tudja jegyezni? Mondom, igen. Én így mindent megtanultam, a fércelést, szétvasalást, endlizést, szóval mindent, na. Amikor aztán megint hozott anyagokat, hogy megvarrja, azt mondja neki ez az Ida néni, Lajoska, hát tudja, hogy magának kell ám valamit fizetni ennek a fiatalasszonynak a géphasználatért. Hát úgy szabjon, hogy ennek az asszonykának van egy kislánya, úgy szabjon, hogy annak a Piri babának maradjon mindig egy kis ruhára való! Na és hát gyönyörű

dolgokat hozott Pestről, mindig kapott egy-két nap szabadságot, nagy tételben vásárolt, mert olyankor még leszaladt Mohácsra is, hogy a maga szalonját rendbe rakja, és mindből lett Piroskának is egy kis ruha.

Így én ott megtanultam varrni, de hát abból én még nem tudtam keresni. Úgyhogy tavasszal hazamentem Kisasszonyfára segíteni, már ez ’16-ban volt, mert a nagyanyám már nemigen tudott dolgozni, olyan hetven felé járt, igen, mert 1848-ban született, ezt mindig mondogatta is, hogy ő a forradalomkor született, de nagy kövér asszony volt, nem nagyon tudott már mozogni. Közben meg már apámat is behívták katonának, mert akkor már az idősebbeket is kivitték a frontra, hát kellett a segítség. Amikor aztán megint visszamentem Pécsre, hogy hát most már valami pénzkereső állást keressek, mondták, hogy hagyjam csak náluk a Piroskát, ők is nagyon szerették, ez az öreg szülém úgyis otthon van egész nap, én meg csak könnyebben kapok munkát, ha nem kell még a kislányról is gondoskodnom.

Na, úgy is lett, de hát nemigen volt akkor Pécsett csak az egy kesztyűgyár, ja, meg hát a Zsolnai gyár, és volt még a dohánygyár. Na meg aztán ott volt a Mestrics-féle fémipari tanoda, tanműhelyekkel, amit a háború miatt elvett az állam, és hadianyagokat gyártottak benne. Ez volt a Zinder utcában, közel mihozzánk, és láttam, hogy ott vesznek föl munkásokat. Főleg nőket, mert ugye, a férfiak katonák voltak, csak egy-két lakatos végzettségű katonát vezényeltek oda, meg néhány öreg segéd volt, akik inkább csak felügyelték a munkát. Hát nekem nem nagyon fűlt a fogam az ilyen vasmunkához, de addig-addig, hogy csak elmentem megnézni, na, mindjárt fel is vettek. Hárman voltunk újak, egy bányász-asszony, mert Pécs-bányatelepen sztrájk volt, a férfiak sztrájkoltak, de enni, ugye kellett, hát szegény asszonynak el kellett jönni dolgozni. Meg volt egy mohácsi menyecske, annak az ura is a fronton volt, de azzal nem voltam olyan jóban, mert láttam, hogy nagyon összeadja magát azokkal a katonákkal. Mi srapneleket gyártottunk, olyan hosszú, tömör rudakat hoztak, azt először az udvaron fölfűrészelték olyan méretre, amilyen hosszú volt egy srapnelhüvely. Akkor azt mások kifúrták, utána megint mások leforgácsolták, azt spékelésnek mondták, olyan alakúra, mint a sörösüveg. Ez aztán kézről kézre járt, asztalról asztalra, mindegyik asztalnál másik munka ment.

Én ezzel a bányászasszonnyal voltam egy asztalnál, ő a srapnel szájára csinálta a menetet, én meg az aljára. És ahogy fordult az asztal, ott meg dolgozott egy katona, szakaszvezetői rangban, ő csinálta a srapnelek szájára is meg az aljára is a dobozt. De ez is mind menetes volt, és a két menetnek passzolni kellett. A gépek be voltak állítva, de azt meg

kellett jegyezni, hogy mikor ér össze a kétféle menet, nehogy az egyik a másikba belevágjon. Mert akkor az szétvágja az előző menetet. Először még eltévesztettem, mert nem volt az úgy bejelölve, hogy mikor kell gyorsan leállítani a gépet. Mert közben meg csöpögött rá egy kannából a víz, hogy a menetvágó ne forrósítsa fel a darabot, mert ha forró, akkor megint nem vágja jól a kés, hanem csak úgy nyúzza, az a menet meg akkor hát semmilyen. Öt koronát kaptunk egy napra, akkor az nagy pénz volt, de darabbérbe ment, öt fillér volt darabja, vagyis hogy százat meg kellett érte csinálni. Először persze nem ment, jó, ha megcsináltam húszat, huszonötöt, de egy hét múlva én is belejöttem. Szóval, hát azzal mi sokat kerestünk, és el is határoztam, hogy most már elhozom én a Piri babát édesanyáméktól, mert nagyon hiányzott.

El is hoztam vasárnap, mert mondta az az őrmesterné, Anna, Stefanicsnak hívták az urát, hogy hozzad csak el, Mari, itt ellesz nálunk napközben, mert neki meg volt négy gyereke, három leány meg egy kisfiú. Ez jó is volt addig, amíg nem kezdődött el a két műszak, vagyis hogy minden második héten éjszaka kellett dolgozni. Hát egyedül nem hagyhattam ott azt a kisgyereket bezárva! Na de megint csak azt mondja ez az Anna, hogy nézd, Marcsa, amíg hát nem tudod másképp elintézni, addig a Bözsi, így hívták a legnagyobb leányt, átmegy, ott alszik a Piri babával. Egymás mellett volt az ajtónk, hát ő is többször átnézett. Na, hát jól van, akkor ez így ment.